

בס"ד. שיחת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו, ה'תשכ"א.

בלתי מוגה

א. על¹ הפסוקי "ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק", שואלים מפרשי התורה: לאחר שנאמר "ואלה תולדות יצחק בן אברהם", לשם מה צריך הכתוב לחזור ולומר "אברהם הוליד את יצחק"? הרי זה כפל הלשון.

ומתרצים על כך תירוצים שונים. ומהם:

(א) בגמרא (ובמדרש) מבואר³, שכיון ש"היו כל אומות העולם מרננים ואומרים" שיצחק אינו בנו של אברהם, עשה הקב"ה את קלסתר פניו של יצחק דומה ממש לאברהם, וראו הכל שיצחק הוא בנו של אברהם. וזהו פירוש הפסוק: "יצחק בן אברהם", כיון שיש על כך ראי', והכל העידו על כך ש"אברהם הוליד את יצחק".

(ב) במדרש⁴ מבואר על זה: "יצחק נתעטר באברהם ואברהם נתעטר ביצחק" — הן "יצחק בן אברהם", שיצחק "נתעטר", השתבח באביו אברהם, והן "אברהם הוליד את יצחק", אברהם "נתעטר" והשתבח בבנו יצחק.

(ג) בחסידות מבואר⁵, שעבודתו של אברהם היתה בקו החסד והאהבה, ועבודתו של יצחק היתה בקו הגבורה והיראה, וכל קו בעבודה, הן העבודה דאהבה והן העבודה דיראה, מתחלק לב' מדריגות כלליות:

ב' מדריגות ביראה — יראה תתאה ויראה עילאה. יראה תתאה, המדריגה התחתונה ביראה, פירושה, מורא לעשות נגד רצונו של הקב"ה מצד העונש על החטא, או אפילו מצד טעם נעלה יותר, אבל הכל מפני שהאדם ירא מהלא-טוב שיגרום לו החטא; יראה עילאה, המדריגה העליונה ביראה, פירושה, יראת הרוממות, שהאדם ירא ובוש מפני

(3) ב"מ פז, א. תנחומא פרשתנו א. הובא ברש"י ריש פרשתנו ונתבאר באוה"ת ריש פרשתנו.

(4) תנחומא פרשתנו ד. ועד"ז רבות ריש פרשתנו.

(5) אוה"ת שם (ובאופן אחר — בתו"א ותו"ח ריש פרשתנו).

(1) מכאן עד סוס"ז — הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונרפס בלקו"ש ח"ג ע' 780 ואילך. במהדורא זו ניתוספו עוד איזה ציוני מ"מ, וכמה פרטים מהנחה בלתי מוגה.

(2) ריש פרשתנו.

רוממותו וגדולתו של הקב"ה לעשות איזה חטא, והיינו, שירא מהחטא עצמו, להיותו נגד רצונו של הקב"ה.

וכן יש באהבה ב' מדריגות — אהבה רבה ואהבה זוטא. אהבה זוטא, המדריגה התחתונה באהבה, פירושה, שהאדם אוהב את הקב"ה ומקיים את רצונו מפני שהדבר טוב לו — טוב בגשמיות, או בדקות יותר, עד לתכלית הרוחניות; ואהבה רבה, המדריגה העליונה באהבה, היא, שאוהב את הקב"ה ועושה את רצונו "שלא על מנת לקבל פרס", לא בשביל הטוב שיהי' לו מזה.

וכיון ש"מעשה אבות סימן לבנים" — בעבודת כאו"א מישראל — מורה התורה: ב' פעמים אברהם — ב' מדריגות באהבה, ב' פעמים יצחק — ב' מדריגות ביראה.

סדר העבודה בשני הקוים הוא, שתחלה באות המדריגות התחתונות, אהבה זוטא ויראה תתאה, ולאח"ז — אהבה רבה ויראה עילאה (כדאיתא בגמרא⁸ "לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמן", דהיינו בשביל הטוב שלו — אהבה זוטא ויראה תתאה; "שמתוך שלא לשמן בא לשמן" — כיון שמזה יבוא למדריגות נעלות יותר, אהבה רבה ויראה עילאה).

וסדר הפסוק מציין גם את הסדר בעבודה: יראה (תתאה), אהבה (זוטא), אהבה (רבה), יראה (עילאה) — כמבואר באריכות בכמה מקומות⁹.

וזוהי הוראה לכאו"א מישראל בעבודת ה', שעליו לעבוד את ה' בב' הקוים דאהבה ויראה¹⁰, אברהם ויצחק. וכידוע הפירוש במארו"ל¹¹ "אין קורין אבות אלא לשלשה", שאברהם יצחק ויעקב הם האבות של כל ישראל, והקוין שלהם בעבודה צריכים להיות בכאו"א מישראל.

עבודת כל אחד מיי"ב השבטים אינה מוכרחת להיות בכאו"א מישראל; לכל יהודי ישנה העבודה שלו, המתאימה לשבט שממנו הוא בא. אבל עבודת כל האבות צריכה להיות בכאו"א מישראל. אם יהודי

תשובה פ"י ה"ה. טשו"ע יו"ד סרמ"ו ס"כ.

הלי' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ג. תניא ספ"ט.

(9) ראה תניא פמ"ג. ובכ"מ.

(10) תניא פמ"א.

(11) ברכות טז, ב. וראה תו"א ר"פ וארא.

ועייג"כ לקר"ש ח"ד ע' 1068 הערה 12.

(6) אבות פ"א מ"ג.

(7) ראה בר"פ פ"מ, ו. אוה"ת ר"פ לך לך.

וראה רמב"ן לך לך יב, ו: "כל מה שאירע

לאבות סימן לבנים". וראה שם, יו"ד.

(8) פסחים נ, ב. וש"נ. ירושלמי חגיגה

פ"א ה"ז. רמב"ם הלי' ת"ת פ"ג ה"ה. הלי'

עוסק רק בקו אחד, אהבה או יראה — יתכן שאין זה מצד עבודה, אלא מפני שבטבעו¹² הרי הוא נוטה לחסד או לגבורה. ההוראה היא שצריכה להיות עבודה¹³, דהיינו ע"י ההתעסקות בשני הקיום ובכל המדריגות.

(ד) במדרש הנעלם שבזוהר¹⁴, איתא, שאברהם הוא רמז על הנשמה (כמבואר שם בזוהר¹⁵ בפרשת פטירת שרה¹⁶ — רמז לגוף: "ותמת שרה" — מיתת הגוף, ומיתתו של הגוף ענינה — ש"קרית ארבע", ארבעת היסודות שמהם מורכב הגוף, נפרדים זה מזה, לאחר שבהיותם "בארץ כנען", בעולם הזה, היו — "היא חברון" — מחוברים. "ויקם אברהם מעל פני מתו"¹⁷ — הנשמה, שהיא למעלה ממיתה ופירוד)

ויצחק, מלשון צחוק ותענוג, פירושו, התענוג שיהי' לנשמה לעתיד לבוא. ומבאר הזוהר את פירוש הכתוב "יצחק בן אברהם": לעתיד תזכה הנשמה, "אברהם", לגילוי התענוג, "יצחק"; וכיצד תזכה לכך? עי"ז ש"אברהם הוליד את יצחק", שהנשמה, ע"י עבודתה בעולם הזה, הולידה (יצרה) את התענוג, ותענוג זה יתגלה לה לעתיד לבוא.

ב. כבר דובר פעם¹⁸, שכאשר ישנם פירושים שונים של חז"ל על פסוק אחד, יש לכולם שייכות זה לזה; הם אינם ענינים שונים לגמרי.

ומהראיות לזה: רז"ל דרשו¹⁹ שתיבת "שעטנו" פירושה "שוע" (חלק, סרוק), "טווי" (כמשמעו) "ונוז" (ארוג). ואיתא בגמרא²⁰, שכיון שהתורה כללה את ג' הענינים ד"שוע טווי ונוז" בתיבה אחת זו, "שעטנו", הרי זו ראי' שכולם קשורים זה בזה, ולכן אין חייבים (מן התורה) על שעטנו (צמר ופשתים יחדיו) אם ישנם רק א' או ב' מג' תנאים אלו, אלא דוקא כאשר ישנם כל שלשתם יחד. ומזה רואים אנו, שג' ענינים, אפילו כאשר למדים אותם מאותיות נפרדות, מ"מ, כיון שהם בתיבה אחת, יש להם קשר זה לזה; מכל-שכן בעניננו, שכל ארבעת הפירושים מרומזים באותן אותיות, הרי בודאי שיש להם שייכות זה לזה.

16) חיי שרה כג, ב.

17) שם, ג.

18) ראה תו"מ ח"ב ע' 91. חכ"ד ע'

322. ועוד.

19) כלאים פ"ט מ"ח.

20) נדה סא, ב. נת' בשו"ת צ"צ שער

המילואים סל"ח. וראה פס"ד להצ"צ (ליו"ד ס"ש).

12) ראה תו"א פרשתנו יט, ג.

13) ראה תניא פט"ו.

14) פרשתנו ח"א קלה, א.

15) בפרשה שלפנ"ז (קכב, ב במדה"ג).

וראה שו"ת הרשב"א ח"א סתי"ח. ד"ה רבי

בנאה (נדפס באוה"ת חיי שרה (קיט, ב ואילך).

תמב, ב ואילך). בקונטרס מאמרי הצ"צ למס'

ב"ב).

וצריך להבין כיצד שייכים ארבעת הפירושים הנ"ל זה לזה. כל סיפורי התורה הם הוראה עבורנו בעבודה²¹. ובנדו"ד: לפי פירוש החסידות מובנת ההוראה עבורנו, כאמור לעיל, שבכאו"א מישראל צריכים להיות ב' קוים של עבודה, אהבה ויראה, ובאיזה אופן צריכים הם להיות. וכן לפירוש הזוהר מובן מדוע מספרת לנו התורה ש"יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק", כיון שנוגע לנו לדעת שהנשמה ממשיכה תענוג ע"י עבודתה, ושהתענוג שממשיכים עתה יתגלה לעתיד — כי הידיעה אודות שכר המצוה מקילה ומעניקה לנו תוספות חיות בעבודה.

אבל צריך להבין:

מהי ההוראה עבורנו מזה ש"אברהם הוליד את יצחק" לפי פירושי הגמרא והמדרש — מה נוגע לנו שבדורו של אברהם טענו אומות העולם שיצחק אינו בן אברהם (ולכן הבטיח הקב"ה ש"קלסתר פניו" של יצחק יהי' דומה לאברהם)? וכן מה למדים אנו מזה שיצחק השתבח באברהם ואברהם השתבח ביצחק?

ג. לפי שני הפירושים, בגמרא ובמדרש, מדובר בפסוק אודות ענינים שלמעלה מהטבע:

ע"פ טבע לא הי' אברהם יכול להוליד בן, והגבלה זו בטבע היתה לא רק מפני שמצד גופו הגשמי הי' עקר²², אלא גם המזלות העליונים הראו שאין באפשרותו להוליד בן, ולכן נאמר²³ "ויוצא אותו החוצה", וכפי שפירשו רז"ל²⁴: "צא מאיצטגנינות שלך", דהיינו שכדי שאברהם יוכל להוליד בנים הוציא אותו הקב"ה למעלה מההגבלות הבאות מהמזלות.

וכן מה שאברהם הי' יכול להשתבח בגדלותו של יצחק הי' ענין שלמעלה מהטבע, שהרי ע"פ טבע נעשית ירידת הדורות, כמאמר רז"ל²⁵: "אם ראשונים (דורות הראשונים) בני מלאכים אנו בני אנשים וכו'", וזה שאברהם התגדל ("זיך געגרויסט") ביצחק — שהי' דור לאח"ז, ואעפ"כ היו בו מעלות שפעלו שלימות במדריגת אברהם (שזהו ש"אברהם נתעטר ביצחק", כשם שעטרה מייפה את המתעטר בה) — הרי זה ענין שלמעלה מהטבע.

וזוהי גם ההוראה עבורנו, שכאו"א מישראל צריך לדעת שבנ"י

24) שבת קנו, א. הובא בפרש"י עה"פ.

25) שם קיב, ב. וראה לקו"ש חט"ו ע'

281 הערה 14. וש"נ.

21) זח"ג נג, ב.

22) יבמות סד, א.

23) לך לך טו, ה.

אינם כפופים ("אונטערגעוואָרפֿן") להגבלות הטבע — לא רק בענינים רוחניים אלא גם בענינים גשמיים.

תולדות רוחניים — היו לאברהם גם קודם שנולד יצחק, כמארז"ל²⁶ "תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים". ובפרט ע"פ המבואר בקבלה²⁷, שמכל זיווג באופן של קדושה ע"פ תורה נולדים תולדות רוחניים. ולידת יצחק פעלה, שאפילו בנוגע לתולדות בגשמיות אין אברהם מוגבל בחוקי הטבע.

וכאן באים "ליצני הדור"²⁸ (המנגדים לקדושה²⁹ שישנם בכל דור) וטוענים לאיש ישראל: בשלמא בענינים רוחניים יכול אתה לפעול, כיון שאינם כפופים לחוקי הטבע; אבל כשמדובר אודות ענינים גשמיים, תולדות בגשמיות — אי אפשר שיהיו לך אא"כ תכוף עצמך תחת אבימלך, מלך ושר המדינה — "מאבימלך נתעברה שרה"²⁸ — שעל ידו עוברים כל ההשפעות הגשמיות, — אמנם בדרך מעבר בלבד, אבל בכל זאת הרי זה על ידו³⁰.

"מה עשה הקב"ה — צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם"²⁸, והכל ראו והעידו ש"אברהם הוליד את יצחק", שגם תולדות והשפעות בגשמיות מקבל יהודי לא מאבימלך ח"ו, אלא מאברהם — מהנשמה (כפירוש הזוהר). אם יהודי מעורר את כחות הנשמה, ואינו מתחשב בשום מניעות מהגוף ונפש הבהמית, אזי גם עניניו הגופניים והגשמיים אינם כפופים לחוקי הטבע.

ד. עפ"י יובן גם מאמר כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹: "...ידעו כל העמים אשר על פני האדמה, כי רק גופותינו ניתנו בגלות ובשעבוד מלכיות, אבל נשמותינו לא נמסרו לגלות ושעבוד מלכיות".

"חייבים אנו להכריז גלוי לעין כל, אשר, כל מה שנוגע לדתנו, לתורת ישראל ומצוותיו ומנהגיו, אין מישהו שיכפה עלינו דעתו ואין שום כח של כפי' רשאי לשעבדנו".

ולכאורה צריך להבין דברי הרבי: הרי הנשמה מלוכשת בגוף, ועלי' לקיים תורה ומצוות עם הגוף וע"י הגוף בעולם הזה הגשמי, ומה תועיל העובדה שהנשמות לא ניתנו בגלות, בשעה שהגופים נמצאים בגלות?

(29) יומא לח, סע"ב.

(30) עיין תניא אגה"ק סכ"ה (קלט, ב).

(31) שיחת ג' תמוז תרפ"ז (נדפס בלקו"ד

ח"ד תרצב, א. סה"ש תרפ"ז ע' 169. ושי"ג.

(26) פרש"י ר"פ נח. ב"ר פ"ל, ו.

(27) ראה אוה"ח לזח"ג צ, א. שער

המצוות פ' בראשית.

(28) פרש"י ריש פרשתנו.

אלא כאמור לעיל, שהתעוררות הנשמה פועלת שגם עניני הגוף לא יהיו נתונים בגלות ולא יהיו מסורים לשעבוד מלכיות³². וענין זה צריך להיות גלוי לעין כל — ובלשון הרבי: "ידעו כל העמים אשר על פני האדמה" — עד שגם "ליצני הדור" מודים שאין לאבימלך שום שליטה על ההשפעות של איש ישראל, גם לא בגשמיות.

ה. ע"פ האמור לעיל יובן ג"כ הקשר בין כל ארבעת הפירושים — בגמרא, מדרש, זוהר, חסידות:

גמרא היא נגלה בתורה, ולכן מפרשת הגמרא את הפסוק בנוגע לענינים גשמיים גלויים כפי שהם בעולם הזה, שבו יכול להיות מקום לטענת הלעומת-זה — "ליצני הדור" — ולכן מודיעה התורה, שאיש ישראל, גם בעניניו הגשמיים, אינו קשור בהגבלות הטבע.

מדרש (הגדה)³³ הוא ממוצע בין גליא בתורה ופנימיות התורה, ולכן מדבר המדרש באותו ענין, וגם באופן נעלה יותר — שיהודי אינו מוגבל בטבע, במדריגות הרוחניות דסדר ההשתלשלות.

בסדר הדורות, הרי מדור לדור מתמעטת מדריגתו הרוחנית של הדור — כמו בכללות סדר ההשתלשלות, שכלל שמתרחקים יותר, הנה כל מדריגה היא למטה מהמדריגה הקודמת. אבל אצל בני הסדר הוא — "עטרת זקנים בני בנים וגו'"³⁴, ש"עטרה" היא למעלה מהראש, כלומר, שאצל בני מוסיפים הבנים עילוי בהאבות. וא"כ, הרי זה למעלה ממדידה והגבלה דסדר ההשתלשלות.

(ולכן, המדרש בפירוש הב' אינו שולל את טענת הלעומת-זה, כי, במדרש מדובר אודות הדרגות ברוחניות שבהן אין מקום מלכתחילה לטענות הלעומת-זה, ובמילא אין צורך לשלול זאת).

חסידות, שענינה לבאר את הדרכים בעבודה, מבארת גם כאן את סדר העבודה — כיצד יכול אדם להגיע ולהעמיד עצמו למעלה מהטבע ומסדר ההשתלשלות: כאשר יהודי עובד את הקב"ה בשתי המדות, אהבה ויראה יחד — שע"ז משנה את הטבע שנקבע במדותיו, שהרי רק בעבודת ה' יכול להיות כן³⁵, אבל מצד הטבע אי אפשר שיהיו ב' המדות דאהבה ויראה יחד — הנה אם הוא מתנהג ע"פ ההוראה מפירוש ותורת

ולקחתם (ע' שכ).

34 משלי יז, ו. הובא בתנחומא שם.

35 ספרי ואתחנן ו, ה.

32 ראה גם ת"מ ח"ב ע' 243.

33 ראה תניא אגה"ק סוסכ"ג. לקו"ת

ויקרא ה, ד. אוה"ת בא עה"פ (בא יב, כב)

החסידות לצאת מטבע מדותיו, משפיעים לו גם מלמעלה באופן שלמעלה מהטבע בכל הענינים, הן במדריגות הרוחניות (כפירוש הנוסף במדרש) והן בענינים הגשמיים (כפירוש הגמרא).

זוהר, שהוא נסתר דתורה, מבאר את הענינים כפי שיהיו לעתיד, ואומר שיהודי זוכה להתענוג שלמעלה (ע"י העבודה ד"יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק" ע"פ כל ג' הפירושים הנ"ל).

ו. ידוע³⁶ הפירוש ב"שכר מצוה מצוה"³⁷, ששכר מצוה היא המצוה עצמה, כלומר, שהשכר על המצוות אינו ענין אחר שיבוא בתור תשלום עבור המצוות, אלא השכר יהי' המצוות עצמם כפי שיתגלו לעתיד³⁸.

ועפ"ז יובן יותר שייכות פירוש הזוהר, המדבר אודות שכר העבודה, עם ג' פירושים הקודמים, המדברים אודות העבודה עצמה, כיון "ששכר מצוה — מצוה".

ז. בחסידות³⁹ מבואר הטעם על מ"ש בלידת יצחק⁴⁰ "צחוק עשה לי אלקים": שם אלקים מורה על העלם, כמ"ש⁴¹ "כי שמש ומגן הוי' אלקים", שב' השמות הוי' ואלקים נמשלים לשמש ומגן, הוי' — שמש, ואלקים הוא כמו המגן המסתיר על השמש, כי "אלקים" בגימטריא "הטבע"⁴², והטבע מסתיר על אלקות. וזהו "צחוק עשה לי אלקים", שע"ז שמבררים את הענינים המוסתרים בטבע (בגימטריא אלקים), נעשה צחוק ותענוג למעלה⁴³, כיון שבזה ממלאים את הכוונה העליונה בדירה בתחתונים.

אדם נברא בצלם ודמות שלמעלה, ולכן גם באדם למטה ישנם נשמה וגוף, שהם דוגמא להוי' ואלקים⁴⁴. הנשמה היא בדוגמת הוי', והגוף המעלים על הנשמה — אלקים. והצחוק והתענוג שלמעלה נעשים ע"י בירור הגוף דוקא, כי בהגוף נשלמת הכוונה.

41 תהלים פד, יב. וראה תניא שעהיוה"א רפ"ד. ובכ"מ.

42 פרדס שי"ב פ"ב. ובשל"ה שער האותיות אות קדושה בהגהה ד"ה והנה מוסיף על הראשונות (פט, א) משמע קצת שכן הוא בוזהר.

43 וכמארז"ל (ב"ר פנ"ג, ח) "שרה הוסיפה על המאורות" (מהנחה בלתי מוגה).

44 ראה תניא שעהיוה"א פ"ו (פ, סע"ב ואילך).

36 ראה תניא פל"ט (נב, ב). אג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ד ע' רעו (נעתק ב"היום יום" כה אייר). ח"י ע' שסט (נעתק ב"היום יום" ח חשון). ועוד.

37 אבות פ"ד מ"ב.

38 כיון שעתה אין המצוה יכולה להאיר (מהנחה בלתי מוגה).

39 תו"א פרשתנו ריש ד"ה מים רבים (יז, ד ואילך).

40 וירא כא, ו.

וכיון שעיקר הכוונה היא לברר את הגוף, לכן לעתיד יהי' הגוף למעלה מהנשמה. הנשמה תקבל מהגוף⁴⁵, לא כמו עתה, שהגוף מקבל מהנשמה. אלא כיון שהנשמה היא המבררת את הגוף, לכן תקבל גם היא את שכרה, שגם היא תקבל מהתענוג שלמעלה שפעלה ע"י עבודתה בהגוף⁴⁶.

זוהי שייכות פירוש הזוהר — שכר העבודה — עם שאר הג' פירושים — עבודה: העבודה היא מה שהנשמה פועלת בהגוף שיוצא מהגבלות הטבע, ובזה היא גורמת את התענוג שלמעלה שמהגוף — "אברהם הוליד את יצחק"; ולכן תקבל לעתיד את שכרה, שהיא תקבל מהתענוג שהמשיכה — "יצחק בן אברהם".

* * *

ח. יום הש"ק זה, שבת מברכים חודש כסלו, ששייך לחודש כסלו, — ככל שבת מברכים החודש ששייך לחודש שמברכים אותו. ובפרט כאשר שבת מברכים החודש הוא גם ערב ראש-חודש, ועאכו"כ לאחר חצות היום, ששייך כבר לר"ח, שלכן, בתפלת מנחה של ער"ח אין אומרים תחנון כשחל בחול, ואין אומרים "צדקתך" כשחל בשבת⁴⁷ — הוא בסיום חודש חשוון, שהוא החודש הראשון של עבודה פרטית. והענין בזה:

חודש תשרי — כל עניניו הם ענינים כלליים, כמדובר בארוכה במשך חודש תשרי שכל ענין בחודש תשרי הוא ענין כללי על כל השנה.

47) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סוסרצ"ב. וש"נ.

— "ירעים... בקול רעש ורוגז... לומר לו אתה רע ורשע ומשוקץ ומתועב ומנוול וכו'" (תניא פכ"ט לז, א), ולכן, השמחה היא מצד הנשמה דוקא; אבל, השמחה שמצד הנשמה צריכה להיות נמשכת גם בבשר הגוף הגשמי, וכפי שמצינו ברמב"ם (סוף הלכות לולב), בענין עבודת ה' בשמחה, שמביא מ"ש (שמואל"ב ו, טז) "המלך דוד מפוז ומכרכר לפני ה'", באמרו (במענה לטענה "על אשר נגלה היום לעיני אמהות עבדיו כהגלות נגלות אחד הרקיס" (שם, כ)) "ונקלותי עוד מאת גוי" (שם, כב) — ששמחה זו היתה בגופו הגשמי (מהנחה בלתי מוגה).

45) ראה ד"ה לכל תכלה תרנ"ט (סה"מ תרנ"ט ע' צז ואילך). סה"ש תורת שלום ס"ע 127 ואילך. ד"ה מים רבים דש"פ תולדות תשי"ז פ"ו (תו"מ סה"מ חשוון ע' שכו).
46) כמו עבודת השמחה עכשיו (שהיא דוגמת וגורמת התענוג דלעתיד), דאף שצריכה להיות נרגשת בגוף הגשמי, מ"מ באה מצד הנשמה דוקא ("שגופו נמאס ומתועב אצלו" ושמתו היא "שמחת הנפש לבדה" (תניא פל"ב)), והיא ממשכת את השמחה בהגוף*.

(* כלומר: מצד הגוף עצמו — הרי לא זו בלבד שאין מקום לענין השמחה, אלא אדרבה

וזהו גם מה שנקרא "חודש השביעי"⁴⁸, "שהוא משובע בכל"⁴⁹, שהכוונה בזה היא — שבו נמשכים הענינים לא רק עבור חודש זה בלבד, אלא ההמשכה היא על כל השנה כולה.

[ולהעיר, שחודש תשרי הוא גם חודש פרטי. וע"ד הידוע בענין ראש-השנה, שעם היותו זמן כללי, הרי הוא גם א' משס"ה ימי השנה. ועד"ז בנוגע לר"ח, שהוא גם יום א' מכ"ט או ל' ימי החודש. אבל, גם הענין הפרטי דחודש תשרי הוא ענין נעלה יותר.

ויובן זה עד"מ מנפש האדם, שההמשכה הכללית של כללות החיות היא במוח שבראש, וממנו נמשכת החיות לכל איברי הגוף — הרי אף שהראש עצמו הוא גם ענין פרטי, להיותו משכן השכל שהוא כח פרטי, הנה גם בענינים הפרטיים גופא הראש הוא הפרט הנעלה ביותר, שהרי השכל הוא הנעלה ביותר בכחות הנפש. ובה גופא שהראש הוא הנעלה ביותר גם בענינים הפרטיים שבאדם, הרי הוא הכלי להמשכת כללות החיות.

ועד"ז יובן גם בנוגע להפרט דחודש תשרי, שהוא ענין נעלה יותר משאר הפרטים, ולכן קשור הוא עם הכלל].

ואילו התחלת העבודה הפרטית — "ויעקב הלך לדרכו"⁵⁰ — היא בחודש חשון, שבו מתחילים לפרט ולהמשיך למטה את ההמשכות הכלליות שנמשכו בחודש תשרי.

ויש לומר בדרך אפשר, שזהו גם הטעם שבחודש חשון חל שבת מברכים חודש כסלו, חודש הנסים והגאולה⁵¹.

ולכן, כאשר מסתיים חודש חשון, חודש שלם (הקשור עם א' מצירופי שם הוי"⁵²) של עבודה פרטית — אזי מתחילים לערוך חשבון כיצד היתה העבודה, שבה תלוי האופן כיצד יומשכו למטה כל ההמשכות של חודש תשרי.

ט. וזהו גם ביאור ענין ירידת הגשמים בחודש חשון:

כללות ההמשכה דחודש תשרי הו"ע "מוריד הגשם" — שזהו ענין ברכת הגשם בשמיני-עצרת⁵³: "עצרת" — מלשון קליטה⁵⁴, שבו נעשית

(52) ראה פרס ש"ג פ"ג. ועוד.

(53) ראה גם תו"מ חי"ח ע' 153.

(54) ראה לקו"ת דרושי שמע"צ פח, ד.

צא, א. ובכ"מ.

(48) אמור כג, כד. ועוד.

(49) ויק"ר פכ"ט, ח.

(50) ויצא לב, ב. וראה לעיל ע' 184

ואילך. וש"נ.

(51) חסר קצת (המור"ל).

קליטת כל הענינים הכלליים של חודש תשרי, ו"שמיני" — מלשון שומן, וכתרגומו באידית: "עסענץ" (כפירוש המגיד⁵⁵), שבו היא השמנונית של כל החודש, ומשמיני-עצרת נמשכים ענינים אלו על כל השנה (וזהו גם הטעם שקבעו שמחת-תורה בשמע"צ, כי התורה היא בחי' "כוס של ברכה" שעל ידה נמשכים ההמשכות על כל השנה⁵⁶), ונמצא, שכללות ההמשכה דשמע"צ הו"ע הגשם, דהיינו, קליטת כל עניני חודש תשרי שיומשכו בגשמיות על כל השנה.

וענין זה מתבטא בירידת הגשמים בחודש חשוון — החודש הראשון של עבודה פרטית, שזוהי הבחינה שבה בוחן הקב"ה וקובע את אופן ההמשכה מחודש תשרי על כל השנה כולה. וכיון שהתורה חסה על האדם, לכן נותנים לו זמן עד סוף החודש.

וזהו ענין ג' הזמנים בירידת הגשמים⁵⁷: אם העבודה היא בזריזות וכדבעי — אזי נמשכים הגשמים כבר בתחלת החודש; אם העבודה אינה בזריזות כל-כך — אזי נמשכים הגשמים בכ"ג חשוון; ואם גם אז עדיין אין העבודה כדבעי — נותנים לו זמן לתקן את עבודתו עד סוף החודש, ואזי נמשכים הגשמים בתחלת כסלו (כדקיי"ל⁵⁸ שהנודר עד הגשם אסור עד ר"ח כסלו).

(וסיים כ"ק אדמו"ר שליט"א:)

וכיון שנשארו עדיין מספר שעות עד ראש-חודש — יש "לחטוף" שעות אחדות אלו כדי לתקן את כל הענינים, ועד שיכולים לפעול גם המשכה חדשה, יותר ממה שהמשיכו בחודש תשרי.

* * *

י. צוה לנגן ואמר מאמר ד"ה ויאמר לו יהונתן מחר חודש.

* * *

יא. על הפסוק "וילך עשו גו' ויקח את מחלת גו'" שבסיום פרשתנו⁵⁹, אמרו רז"ל⁶⁰ שחתן מוחלין לו כל עוונותיו.

58) רמב"ם הל' נדרים פ"י הי"א. שו"ע יו"ד סר"ב ס"ח. 59) כח, ט.

60) ירושלמי בכורים פ"ג ה"ג. מדרש שמואל רפ"ז. הובא בפרש"י עה"ת וישלח לו, ג.

55) לקו"א סו"ס רס (סח, סע"ב). או"ת סו"ס שסה (צה, ב). וראה הנסמן בתו"מ סה"מ תשרי ע' רלד.

56) ראה גם שיחת יום שמחת שנה זו ס"ו (לעיל ע' 104). וש"נ. 57) ראה תענית ו, א.

ואם הדברים אמורים על מי ש"הוסיף רשעה על רשעתו"⁶¹ — עאכו"כ שכן הוא בנוגע לכל אחד מישראל שאינו שייך לענינים כאלו, אלא, שאין זה בנוגע לתיקונים כו', כי אם בנוגע להצורך בענין העליות בעילוי אחר עילוי. ולכן צריך החתן לדעת את גודל האחריות שבדבר, והיינו, שצריך להתעלות למדריגה נעלית ביותר — שזוהי המדריגה ש"מוחלין לו כל עוונותיו", להיותה מדריגה שלא שייך בה פגם.

ומסיום פרשתנו באים להתחלת הפרשה הבאה: "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", שהו"ע היציאה להתעסק עם העולם — יציאה מבחי' "באר שבע", שבארץ ישראל, מקומם של שם ועבר כו', והליכה ל"חרן", "חרון אף של עולם"⁶², בחי' "נחר גרוני"⁶³, וגם שם פועלים שיהי' "הוי' נצב עליו"⁶⁴, ועושים גם מהענינים הגשמיים שיהיו כלים לאלקות.

(61) פרש"י סוף פרשתנו.

(62) ע"פ פרש"י ס"פ נח. וראה זח"א קמז,

פ' וישב. תו"א ויצא כא, ג. ועוד. ובכ"מ.

(63) תהלים סט, ד. וראה לקו"ת להאריז"ל

(64) ויצא כח, יג.

א.